

Perfiny nejsou jen dokumenty historie firem, ale mohou nečekaně rozšířit možnosti filatelie

Sbírání perfinů prošlo postupně několika etapami. V době největšího rozmachu jejich užívání, tedy koncem devatenáctého a v první polovině dvacátého století, byly známky označené perfiny běžně považovány za poškozené a mnoho sběratelů je proto vyhazovalo. Až zhruba od druhé světové války se o ně začalo zajímat několik sběratelů ve Spojených státech a Velké Británii. Časem se sdružili do společností, které vydávaly zpravodaje a později i katalogové přehledy perfinů. Jde ovšem o země, kde se tento způsob označování známek a celin používá dodnes, i když už jen ve velmi omezené míře. U nás sbírání perfinů počátkem 70. let „objevil“ Vojtěch Maxa, který kolem sebe sdružil skupinu zájemců.

V. MÜNZBERGER - V. HAVEL

Od té doby se sbírání perfinů vyvíjí (samozřejmě nejen u nás) a dochází i k postupné specializaci. První sbírky byly orientovány převážně generálně. Postupně se našlo několik odvážných vystavovatelů, kteří své exponáty zaměřili spíše na vysvětlení, co to jsou perfiny, s ukázkami různorodého materiálu. Perfinové exponáty pokročilých sběratelů později ukazovaly celistvosti s perfiny doprovázené známkami, bez ohledu na užší časový úsek. A věřte, nebylo snadné získat pro ně dostatek materiálu. Postupně sběratelé začali perfiny zařazovat i do specializovaných teritoriálních a také tematických sbírek, i když spíše okrajově. Vážnější zájemci začali studovat různé souvislosti používání perfinů, a rozšiřovali tak naše znalosti.

Dnes perfiny zasahují téměř do všech oborů filatelie, pokud v nich lze nalézt souběh s používáním perfinů. Jejich zařazování do exponátů dnes doporučují - v některých případech dokonce i vyžadují - pravidla FIP.

V tomto příspěvku bychom chtěli představit ještě jiný přístup k jejich sbírání, o němž se dokonce domníváme, že může k filatelii přitáhnout nové zájemce. Jde o dokumentaci vzniku, vývoje a provozu firem, které pro svou korespondenci používaly perfiny. Vzhledem k tomu, že FIP schválil novou směrnici tzv. otevřené filatelie, vzniká zde prostor i k vytváření soutěžních exponátů. Lze v nich využívat i další, nejen filatelistické materiály, jako jsou firemní obálky, tematicky související pohlednice, propagační materiály, firemní nálepky, faktury (často doprovázené hezkými reklamními obrázky a texty), účtenky apod. Při vhodném výběru materiálu a pečlivém zpracování lze upoutat pozornost návštěvníků, a to i nefilatelistů. Mohou jim připomenout historii jejich okolí, a třeba i podniku, v němž pracovali, nebo prostě upoutat svou pestrostí a provedením. Výhodou je, že jde dosud o poměrně dostupný materiál, a to i za nevysoké ceny.

Takové materiály jsou dnes ovšem zajímavé i pro samotné firmy, popřípadě pro jejich nástupce, které se snaží připomínat úspěšnou tradici a upozornit na ni zákazníky. O historii firem se lze leccos užitečného dovědět na internetu nebo v propagačních publikacích, které řada firem vydává. Nabízí se i komunikace s regionálními či průmyslovými muzei, kde na jedné straně sběratelé mohou získat užitečné informace a na straně druhé mohou muzeím nabídnout informace a materiály, např. při pořádání výstav. Oslovit lze i pamětníky a

bývalé zaměstnance. Pátrání po materiálech a informacích přitom může být i zajímavou „detektivní“ činností.

Nabízejí se možnosti studovat vývoj firem, jejich slučování, rozpad či zánik. Je možné se soustředit na určitou škálu výrobků v regionu, přitažlivé mohou být například kávovinové výrobky, čokolády, některé druhy průmyslových výrobků, a příkladů bychom jistě našli více. Ze sběratelského hlediska je to přitažlivější a dobrodružnější, než pouhý odběr novin. Je to jedna z možností, jak vytvořit relativně hodnotnou a leckdy i těžko opakovatelnou sbírku. Uspokojení nemusíme hledat jen v její ceně či v oceněních na výstavách, ale i v tom, co se nám podařilo shromáždit, jak se to líbí nám, případně těm, kterým se svým dílem pochlubíme.

Z filatelistického hlediska spočívá těžiště příspěvku v ukázkách využití perfinů a celistvosti s nimi, doplněných zajímavými nefilatelistickými materiály; chceme tak zdůraznit možnosti jejich využití. Uvědomujeme si, že k doložení těchto témat lze využít i jiné filatelistické materiály, například otisky výplatních strojků, faktury s kolky, další firemní korespondenci (která může být navíc zajímavá i z hlediska dalších oborů filatelie) apod. Neomezujeme se přitom jen na materiály přípustné z pohledu třídy tematických filatelistických exponátů, přestože perfiny všem těmto hlediskům vyhovují.

Jako příklad jsme zvolili pražský obchod s vínem bratří Tauberů. Kdo se zajímá o perfiny ví, že firma je používala v hojném množství, a může tak nabytí dojmu, že zde hovoříme o jedněch z nejběžnějších. Pokusíme se ho však vyvést z omylu, protože i u takové firmy existují poměrně vzácné exempláře, některé doložené a potvrzené teprve v nedávné době.

HLAVIČKA FAKTURY Z ROKU 1896 (V TYPICKÉM PŘEVODNÍ ZPŮSOBU Z TĚ DOBY) S VYOBRAZENÍM ZÁVODU FIRMY BRATŘI TAUBERŮ.

Historie firmy Bratři Tauberové

Od roku 1866 provozovali Vilém a Evžen Tauberovi vinné sklepy v Karlíně. V roce 1871 založil Vilém Tauber na stejném místě vinařský velkoobchod pod názvem Bratři Tauberové. Prostory ale přestávaly stačit a navíc byly sklepy ohrožovány spodní vodou. Firma se proto počátkem devadesátých let přestěhovala do Vysočan, kde postavila moderní továrnu na skladování a zpracování vína, převážně z Francie, Bulharska, Maďarska, Jugoslávie, Itálie, Řecka, Španělska, Portugalska, Rakouska, Německa, Alžíru a Malé Asie. Prodávala i italské vermuty, francouzské koňaky a Sloviňák. Vlastní produkci zaměřila na vína dezertní (Perla Narentice) a medicínální. Obchody šly, dobře, firma měla na 20.000 odběratelů! Denně tu ručně stočili až 8.000 lahví. Zásilky po Praze rozvážely vozy s koňským potahem, na venkov je přepravovala pošta nebo železnice, popřípadě najatá auta. Zahraniční vína byla dovážena v sudech a cisternách do stanice Vysočany a potrubím stáčená přímo do sklepů závodu.

BAREVNÁ LITOGRAFICKÁ POGLEDNICE VYSOČAN Z PŘELOMU STOLETÍ S VYOBRAZENÍM VINNÝCH SKLEPŮ FIRMY BRATŘI TAUBERŮ.

Podnik poměrně úspěšně přestál první světovou válku a až do konce dvacátých let fungoval pod stejným názvem. V roce 1931 se spojil s firmou J. B. Fischl z Karlína a dál pracoval pod společným názvem Tauber a Fischl. Tento název vydržel až do znárodnění v roce 1948, i když v roce 1933 rodina Tauberů z podniku za odstupné odešla.

Druhá světová válka přinesla firmě řadu změn, které ji provázely až do znárodnění v roce 1948. Protože Fischlové byli židé, byla firma za okupace arizována a správcem byl ustaven sudetský Němec – komisař Muschak. Část rodiny Fischlů emigrovala a část skončila v koncentračních táborech. Na rozdíl od majitelů, podnik v válku přestál poměrně dobře. V roce 1945 v něm byla zavedena národní správa. Správcem byl jmenován bývalý zaměstnanec p. Mrázek, který však záhy zemřel a podnik přešel do operativní správy Velkodistribučního družstevního podniku. V roce 1946 potomci bývalých vlastníků po svém návratu uplatnili restituční nároky a ujali se vedení. Ne však nadlouho, protože v roce 1948 došlo ke znárodnění a majitelé znovu emigrovali. Vedení podniku bylo opět svěřeno Velkodistribučnímu družstevnímu podniku Praha, v roce 1954 jej převzaly Pražské vinařské závody, později České vinařské závody.

Filatelistická a nefilatelistická dokumentace

Věnujme se nyní podrobněji filatelistické dokumentaci historie firmy, zejména jejím perfinům, kterou doplníme i několika přítažlivými nefilatelistickými doklady, jež by měly celý obrázek o podniku dokreslit.

Doposud je nám známo, že firma postupně používala celkem 4 různé perfiny. Nejstarší, nesoucí jméno majitele, nepatří zrovna k běžným a vyskytuje se na krejcarových známkách z druhé poloviny devadesátých let 19. století. Když už jej nalezneme, málokdy se nám poštěstí, aby byl na známce vyražen celý. Jak

je patrné z obrázku, musel být vyrážen velice pečlivě, aby se na známku vešel. To, že jej skutečně používala firma Bratří Tauberů, můžeme doložit identifikační celistvostí - korespondenčním lístkem z roku 1897, který nese její jméno a byl frankován perfinovanou známkou.

Tento perfin byl používán jen krátce. Vyrázení tak dlouhého názvu bylo zřejmě nepraktické, a tak již z počátku dvacátého století (z roku 1906) máme do-
 ••••• ložen perfin obsahující pouze jediné písmeno: T.
 ••••• Ten pak byl hojně používán a celistvosti s ním i smyté známky patří dodnes mezi běžně dostupné. Nicméně v původní podobě (tedy se všemi otvory tvořícími „T“) je velice vzácný a v naprosté většině sbírek chybí. Můžeme si jej ukázat na nepoužitém odpovědním lístku.

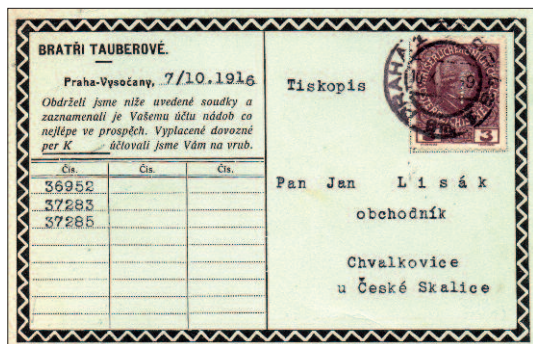
Brzy totiž došlo k poškození perfinovacího strojků, a tak nejvíce sběratelů má s jedním vynechaným otvorem. Později, na podzim roku 1914 se k němu připojil ještě další otvor, a tak perfin připomínal spíše písmeno L než T, a řada sběratelů jej i takto chybně zařazovala.

Z ukázky je patrné, že firma perfinovala a používala známky různých vydání a hodnot včetně příplatkových.

Dopis z roku 1911 se známkou 10 h opatřenou perfinem s jedním chybějícím otvorem. Jde o zajímavou reklamní obálku, kdy potisk byl proveden negativně na vnitřní straně, takže v průhledu jen lehce prosvítal.

Tiskopis z října 1916; perfinu chybějí dva otvory (pravděpodobně jde o jedno z jeho posledních použití).

Poškozený perfin ve tvaru písmene L už zřejmě nevyhovoval potřebám, a tak byl někdy koncem roku 1916 nahrazen novým, tentokrát s monogramem B.T. z počátečních písmen názvu firmy. Nacházíme jej poměrně často, a to nejen na rakouských známkách, ale i na známkách a celistvostech první republiky. Mezi filatelisticky nejoblíbenější jistě patří ty z období vzniku Československa, tím spíše, když je nalezneme ve

Dopis z konce září 1918, známky opatřeny perfinem B.T.

smíšené frankatuře s rakouskými známkami. Takový doklad je nepochybně velice vzácný a k vidění je např. v exponátu J. Malečka umístěném na Exponetu.

Perfin B.T. lze nalézt na velmi běžných i méně často se vyskytujících známkách - zde se soukromým zoubkováním.

Dopis z října 1920 s frankaturou dvou emisí.

Spěšný dopis ze 7. 3. 1925 s červeným razítkem (den narození T. G. Masaryka).

Dopis z října 1925, se změněným firemním logem.

Perfin B.T. byl používán až do začátku třicátých let, tedy do doby, kdy došlo ke změně majitelů a s tím ke změně názvu firmy na Tauber a Fischl.

Vedle popsaných tří perfinů byl nedávno doložen čtvrtý, opět v podobě písmene T, ale jiné velikosti a provedení. Na smyté známce jsme jej sice znali už dlouho, ale pro nedostatek dalších dokladů nezařadili do katalogu perfinů z čs. území. Teprve nedávný objev identifikační celistvosti nám umožnil určit jeho uživatele. Zdá se, že používán byl jen výjimečně a tomu odpovídá i jeho vzácný výskyt. Dosud jej známe pouze na známkách emise Hradčany.

Lístek z ledna 1920; známka s nově doloženým perfinem T.

Z dochovaných dopisů a korespondenčních lístků lze obvykle kromě názvu firmy vyčíst i řadu dalších užitečných informací, např. jaké měla pobočky, kde všude sídlila, čím se v té které době zabývala a také lze zjistit, jaká používala loga a jiné způsoby prezentace.

Po spojení firmy s rodinou Fischlů v roce 1931 již nemáme doloženo žádné použití perfinů. Ostatně strojek s perfinem B.T. již byl v té době značně opotřebovaný a perfiny vyrážel dosti nečistě. To už ale byla doba, kdy se rozšiřovalo používání výplatních strojků, které začaly perfiny postupně nahrazovat. Firma Tauber a Fischl si proto takový strojek brzy pořídila, jak je patrné z následujících vyobrazení.

Obálky firmy Tauber a Fischl s OVS z roku 1931 a 1938.

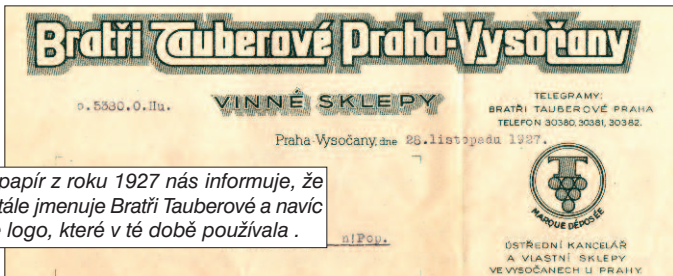

Ukázky, které jsme dosud vyobrazili, jsou plnohodnotným filatelickým materiálem, který lze využít ve všech druzích sbírek i exponátů. Sbírat samozřejmě můžeme, co chceme, ale při soutěžním vystavování je třeba respektovat určitá pravidla. Nicméně nově zavedená výstavní třída tzv. *otevřené filatelie* umožňuje v omezené míře zařazovat i nefilatelistický materiál (pokud jde o originály - kopie samozřejmě takovým materiálem nejsou). To přináší mnohem širší možnost využít libivé dokumenty v exponátu a učinit jej tak mnohem přitažlivějším pro diváky. A nejen to, lze tak doložit i informace, které prostřednictvím filatelistických dokladů z různých důvodů nemůžeme.

V případě firmy Bratří Tauberů jsme její historii dokumentovali materiály pocházejícími z doby před třemi čtvrtinami století - a staršími. Skončili jsme ve čtyřicátých letech, což mimoděk ukazuje, jak potřebné jsou materiály novější, i současné. Právě jimi by šlo dobře doložit další historii tohoto podniku, s velkou pravděpodobností až do dnešních dnů (neboť přes všechny dějinné zvraty nejspíš dodnes tvoří součást některé fungující firmy). To je však už úkol pro další badatele, který náš dnešní perfinářský exkurs samozřejmě přesahuje. Pokud by se jej některý ze čtenářů ujal, bylo by hezké, kdyby se svými zjištěními seznámil čtenáře našeho časopisu. ■

Z hlavičkového papíru (1915) zjistíme například, že firma měla expozitury v Terstu a Budapešti a že v té době měla kancelář v Jindřišské ulici v centru Prahy.

Hlavičkový papír z roku 1927 nás informuje, že se firma stále jmenuje Bratří Tauberové a navíc zobrazuje logo, které v té době používala.

Hlavičkové papíry z roku 1941. Název firmy Tauber a Fischl byl sice zachován, ale do-
datečný text „Pod kom. vedením“ upozorňuje, že ji původní majitelé již nespravovali.

Ukázka viněť, které firma používala na své produkty.